

morala societății. În opinia lui Daniel Brown aceste distincții sunt diferit pronunțate în dependență de grupurile culturale: în cultura franceză disprețul e mai evident decât în cea americană, iar în cultura japoneză este educată de secole lipsa emoției faciale etc. Cele relatate au tangență cu cele șase maladii ale spiritului și sunt în vizorul cercetătorilor.

Tensiunea timpului actual și stresul caracteristic contemporaneității condiționează ca toate maladiile spiritului să reactiveze în plan global, dar spiritul românesc ca parte indispensabilă a Europei le încercă pe toate, dar e mai puțin determinat și „sensibilizat” de *acatholieși* nu refuză generalurile civilizației, cu excepția genului literar precar a lui Caragiale, bântuit de acatholie în opinia lui Noica. Măsura spiritului românesc subliniază factorul de ordin general prin rostul care „trebuie să le aibă lucrul făcut de om și omul însuși” prin fraza din vechime relatată în acest sens de Noica „Nu are nimic sfânt în el”, ce nu invocă caracter religios, ci caracteristic spiritului.

Referințe bibliografice

1. Boboc A. „Stil cultural” la Blaba și Spengler. În: Revista de filosofie. Tomul LIII, ianuarie-aprilie. București: Editura Academiei Române, 2006, p. 123-132.
2. Emoții vindecătoare. Dialoguri cu Dalai Lama despre rațiune, emoții și sănătate. București: Curtea Veche, 2008, p. 125-224.
3. Noica C. Șase maladii ale spiritului contemporan. București: Humanitas, 1997.
4. Noica C. Simple introduceri la bunătatea timpului nostru. București: Humanitas, 1992.
5. Vicol I. Noaptea Sfântului Andrei. Chișinău: Universul, 2012.

POLITICA SECURITĂȚII UMANE ÎN CONDIȚIILE PANDEMIEI COVID-19

Serghei Sprincean, dr hab. șt. polit., conf. univ., secretar științific
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Chișinău, R. Moldova
sprinceans@yahoo.com

HUMAN SECURITY POLICY IN CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC

Human security policy has to be promoted in the current Covid-19 pandemic as an appropriate response to this global challenge. It must be based on bioethical principles and methodology. This policy of human security must become a basic component of the comprehensive policy of social modernization world wide and in the Republic of Moldova, because the Covid-19 pandemic is not only a security

challenge, but also a great opportunity to reformand modernize human society. The societyin the Republic of Moldova alsohas a pressin gneedtoover come the global crisis in general, and toovercome the current Covid-19 pandemic in particular, in ordertoovercomeall the human security problems it has accumulated throughout its recent history.

Spre sfârșitul sec. XX au avut loc un șir de evenimente care au determinat afirmarea pe plan mondial a concepției securității umane, în perspectiva generării unui reviriment moral și spiritual al civilizației mondiale contemporane și o securizare a persoanei umane contra oricăror pericole în contextul găsirii unor soluții viabile la criza globală care s-a agravat continuu până în perioada actuală, pentru un viitor mai bun și mai sigur pentru generațiile ce urmează. În calitate de premise pentru apariția și lansarea acestei concepții securitare, a acestei mișcări social-politice și academice totodată, vom remarcadegradarea continuă și în proporții nemaîntâlnite a stării mediului ambiant, a schimbărilor climaterice și a încălzirii globale din cauze antropice și naturale, acutizarea, pentru majoritatea populației planetei, problemei accesului la apă potabilă, creșterea numărului de maladii noi din cauze tehnogene și ecologice, întinerirea multor maladii, precum cele oncologice, cardiace sau care țin de dereglările metabolismului [1]. Toate acestea, potrivit prognozelor, vor face imposibilă viața omului pe Terra, influențând drastic calitatea vieții, securitatea sănătății omului, cea alimentară etc. Totodată, se acutizează către sf. sec. XX, criza energetică și a resurselor naturale, din cauza creșterii exponențiale a consumului de către om a resurselor naturale cu un caracter neregenerabil al majorității acestora. Are loc aprofundarea discrepanțelor demografice dintre diverse regiuni ale lumii, atunci când în unele zone, precum Europa de Est, inclusiv Republica Moldova, are loc o depopulare a teritoriilor, o îmbătrânire bruscă a populației, iar în alte regiuni, preponderent subdezvoltate socioeconomic, are loc o creștere galopantă a numărului populației planetei. Acest fenomen demografic periclitează eforturile guvernelor și instituțiilor mondiale de a implementa strategia cu privire la dezvoltarea durabilă și de a controla procesele sociale pentru o prognozare realistă și adecvată a evoluției proceselor sociopolitice, cu scopul de a evita cele mai pesimiste scenarii de viitor. În lungul șir de premise și condiții de fundamentare și promovare a concepției securității umane, atât la nivel mondial, cât și la nivel național în Republica Moldova, se impune și pandemia Covid-19 care s-a abătut asupra Terrei la finele anului 2019 [2].

Această nouă condiție a arătat cu lux de amănunte că există o lipsă evidentă, atât la nivel internațional, dar mai ales în Republica Moldova, a unui cadru normativ și legislativ adecvat gravității situației create de

pandemia Covid-19 în ceea ce privește nivelul actual scăzut al securității umane, aspect ce poate fi ameliorat doar printr-un efort comun al comunității mondiale solidarizate, prin contribuția metodologică și logistică a unui șir de instituții internaționale/mondiale și discipline academice noi cum ar fi bioetica, pentru o contracarare mai eficientă a celor mai grave amenințări de securitate la adresa persoanei umane și societății contemporane, printre care putem plasa și actuala pandemie Covid-19 [3, 4]. Această lipsă a unui cadru normativ adecvat în domeniul securității umane a dus la instaurarea unor practici sociale și politice nocive pentru stabilitatea, prosperitatea, progresul și coeziunea societății, inclusiv a celei din Republica Moldova, precum cele legate de acceptarea tacită în societatea autohtonă a unor forme de corupție, nepotism sau cume-trism, a toleranței excesive a populației față de proasta guvernare și devierea de la normele morale ale clasei politice și elitei sociale, indiferența și dezamăgirea electoratului, în majoritatea cazurilor, față de necesitatea implicării personale, în calitate de societate civilă, în chestiuni de interes public sau național [5]. Aceste maladii sociale s-au agravat și au ieșit la suprafață în perioada actualei pandemii. Au cauzat disfuncții grave în toate sistemele sociale, dar mai ales în sistemul de ripostă la asemenea probleme grave cum continuă să fie actuala pandemie Covid-19. În același timp, promovarea și înrădăcinarea unor deprinderi și obișnuințe sociale, foarte des degradante pentru ființa umană și descurajatoare pentru cetățeanul simplu, în raport cu funcționarul public, cu organele de stat și de supraveghere a ordinii publice și constituționale, precum cele menționate, au apărut ca rezultat al nivelului scăzut al culturii sociopolitice și securitare, atât a majorității populației Republicii Moldova, cât și a clasei politice și elitelor, dar mai ales a gestionarilor actualei pandemii de Covid-19 [6]. Această situație se datorează atât crizei morale și identitare din societatea autohtonă [7], cât și lipsei unui nivel adecvat de competență a funcționarilor publici și al reprezentanților statului în domeniul securității umane, a drepturilor omului, dar mai ales în cel al bioeticii, precum și a necunoașterii în măsură acceptabilă de către aceștia a normelor internaționale referitoare la reglementarea domeniilor date [8].

Provocările de ordin practic la adresa securității umane, a omenirii în genere și a viitorului acesteia, au fost dublate de cele teoretico-metodologice în perioada extinderii galopante a actualei pandemii de Covid-19 pe tot parcursul anului 2020. Comunitatea științifică a reacționat prompt la aceste provocări și a făcut eforturi importante pentru a se adapta la prioritățile momentului de ordin practic. Au fost inițiate studii de amploare pentru a cerceta această nouă maladie, au fost alocate surse financiare enorme de instituțiile mondiale și companiile farmaceutice pentru ela-

borarea de medicamente pentru un tratament adecvat, dar mai ales pentru elaborarea vaccinului contra maladiei Covid-19.

Amploarea crescândă a provocări globale în ultimele decenii, precum necesitatea ameliorării situației privind drepturile omului, a teoriei și practicii dezvoltării durabile [9, 10], a generat apariția concepției securității umane care a schimbat accentele și în paradigma securității naționale, înlocuind statul ca obiect al activităților de securizare prin aplicarea forței militare, cu individul uman, protejat multilateral [11]. Pentru prima dată conceptul de securitate umană a fost propus în anul 1994, în Raportul asupra dezvoltării umane a ONU. Evoluția securității umane în plan teoretic și practic a fost destul de anevoioasă în ultimul sfert de secol, după lansarea termenului de către PNUD. Totuși, concepția dată a făcut un progres vizibil prin acceptarea ei în mare parte, prin efortul deosebit al ONU, de către comunitatea științifică mondială, dar și de către practicienii din domeniul securității, prin includerea pleneră a acestei concepții în strategiile de securitate ale celor mai importante state de pe glob și a celor mai influente structuri internaționale de securitate [12]. O rezonanță deosebită l-a avut concepția securității umane în rândurile comunității academice mondiale prin lansarea a numeroase lucrări dedicate dezvoltării metodologice a conceptului și a valențelor sale aplicative în soluționarea unor probleme stringente de pe glob prin restabilirea echității, a demnității umane prin apărarea și asigurarea oamenilor contra diverselor suferințe și amenințări securitare [13, 14]. În spațiul est-european, inclusiv în Republica Moldova, se atestă un interes semnificativ pentru problematica securității umane în corelație cu dezvoltarea durabilă sau cu procesul globalizării din diverse perspective: filosofică, bioetică, securitară, politologică, militară, juridică etc.

În contextul actualei pandemii de Covid-19 concepția securității umane se regăsește într-un proces de reconceptualizare și regândire a priorităților. Devine limpede că se prefigurează necesitatea fundamentării și promovării, de comun acord dintre comunitatea academică și clasa politică din Republica Moldova a unei politici a securității umane în Republica Moldova care să țină cont de problemele social-sistemice evidențiate de actuala pandemie Covid-19. Elaborarea acestei direcții științifice calitativ noi în științele politice din Republica Moldova trebuie să transforme și abordările clasei politice cu referință la agenda socio-politică în care sunt trecute și prioritizate cele mai stringente probleme cu care se confruntă societatea din Republica Moldova, inclusiv actuala pandemie Covid-19. Această nouă direcție în științele sociopolitice e nevoie să accepte în calitate de fundament conceptual investigația interconexiunii dintre concepția securității umane și domeniul bioeticii,

abordate ca părți componente ale sistemului sociopolitic, precum și ca un sistem integrat distinct destinat asigurării securității umane conform principiilor bioetice [15]. În corelație cu bioetica, concepția securității umane devine capabilă să elaboreze un răspuns și o reacție mult mai amplă la provocarea lansată de actuala pandemie Covid-19. Promovarea și implementarea unor politici și strategii de stat în domeniul securității umane, a securității naționale cu extensiune normativă și de reglementare în diverse sectoare ale activității sociale se impune ca imperativ, mai cu seamă în condițiile pandemiei Covid-19, care a lovit grav omenirea în 2019 și în 2020, și continuă să facă ravagii, distrugând sectoare întregi ale economiei mondiale, diminuând semnificativ nivelul de trai și calitatea vieții, mai ales în societățile cele mai sărace și în grupurile sociale cele mai vulnerabile, dar, mai grav, luând deja peste un milion de vieți, potrivit datelor statistice de la sfârșitul lunii septembrie 2020. Nu încapă îndoială că pandemia Covid-19 reprezintă una dintre principalele provocări la adresa securității în plan mondial, și mai ales la adresa securității umane în anul 2020. Cunoștințele acumulate de către comunitatea științifică mondială, inclusiv cea din Republica Moldova, cu privire la combaterea acestei maladii noi care s-a abătut peste umanitate și care se pot constitui în niște răspunsuri adecvate și eficiente, pot oferi pentru factorii de decizie din cadrul instituțiilor de stat abilitate cu elaborarea, promovarea și implementarea politicilor din domeniul asigurării securității naționale și internaționale, soluții utile și relevante obținute în baza rezultatelor științifice obținute recent cu privire la maladia Covid-19, cunoștințe axate pe eficientizarea mecanismelor securității umane prin racordarea la principiile bioetice.

În concluzie vom statua că sistemul de asigurare a securității, atât la scară internațională, cât și la cea națională, a necesitat mari ajustări după finalizarea „războiului rece” în anii '90 ai secolului trecut, așa încât la etapa contemporană concepția securității umane vine să substituie pe cea a securității naționale bazată pe forță militară, promovând persoana umană cu interesele sale specifice, ca element central în sistemul de asigurare a securității, înlocuind în această postură statul și interesele naționale care se transformă din element central al sistemului securitar în perioada „războiului rece”, într-un mecanism de bază pentru promovarea securității umane. Dar, în condițiile actualei pandemii de Covid-19 sistemul actual de asigurare a securității umane necesită nu doar o reconceptualizare, ci și o redimensionare a priorităților, îmbogățind bagajul metodologic cu noi input-uri, cum ar fi metodologia și principiile puse la dispoziție de teoria și practica bioetică. Procesul de modernizare și ajustare la imperativele timpului a sistemului internațional și național al

securității este unul continuu și necesită permanent noi idei și propuneri de îmbunătățire și de eficientizare, deoarece în perioada contemporană, mai cu seamă în perioada expansiunii pandemiei de Covid-19, asigurarea securității umane a devenit o preocupare complexă și multidimensională, încorporând astfel de componente precum securitatea personală, a sănătății, de mediu, alimentară, a comunității, securitatea politică și economică. Pe de altă parte, politica securității umane care se cere a fi promovată în condițiile actualei pandemii de Covid-19, trebuie fundamentată în baza principiilor bioetice, trebuie să devină o componentă de bază a politicii ample de modernizare socială în Republica Moldova în condițiile necesității depășirii crizei globale în general, și de depășire a actualei pandemii de Covid-19 în mod particular, inclusiv a manifestărilor acestor probleme globale la nivel local, al Republicii Moldova, ca pericole și riscuri de securitate umană. În condițiile în care actuala pandemie Covid-19 nu își diminuează ritmurile de extindere la sfârșitul lunii septembrie 2020, constatăm că această provocare majoră globală nicidecum nu reduce riscul agravării concomitente a altor provocări la adresa securității umane, precum: degradarea mediului ambiant, sărăcia și subdezvoltarea socioeconomică etc. Politica securității umane în condițiile actualei pandemii de Covid-19, elaborată în baza principiilor bioetice, trebuie să devină o strategie viabilă de edificare în Republica Moldova a unui sistem funcțional al securității umane, valorificând contribuția și aportul logistic și metodologic pe care teoria și practica securității umane, precum și domeniul bioeticii sunt capabile să le ofere factorilor sociopolitici și decizionali.

Referințe bibliografice

1. Sprincean S. Dimensiuni biopolitice ale securității umane: Compendiu. Chișinău: Biotehdesign, 2018.
2. Sprincean S. Provocări securitare în perioada crizei sanitare și pandemiei Covid-19. În: Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică. Conferință științifico-practică națională, 08.09.2020, INIS "Bogdan, Întemeietorul Moldovei". Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 37.
3. Sprincean S. Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19. În: "Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19". Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei". Materialele Mesei rotunde cu participare internațională, 20.05.2020. Chișinău: SIS al RM (Tipogr. „Garamont Studio”), 2020, p. 68.
4. Țirdea T.N. Problema asigurării securității umane din perspectiva principiului biosferocentrist și paradigmei noosferice: analiza teoretico-metodologică. În: Bioetica, Filosofia și Medicina în strategia de asigurare a securității. Conf. a

- XIII-a Științ.Internaț., USMF, 26-27 martie 2008. Red. resp. T.N.Țirdea. Chișinău: CEP Medicina, 2008, p. 9.
5. Sprincean S. Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituțiilor puterii de stat. În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Coord.: Victor Juc. Cap. 8. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 123.
  6. Sprincean S. Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății. În: Revista Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, [Chișinău], Nr. 2 (35), 2019, p. 149.
  7. Țirdea T. Unitatea memoriei sociale și identității – imperativ-cheie în strategii de asigurare a securității umane: analiză teoretico-filosofică. În: Anale științifice ale USMF „N. Testemițanu”. Probleme actuale de sănătate și management. Ediția a IX-a. Volumul 2. Chișinău: USMF CEP „Medicina”, 2008, p.156.
  8. Sprincean S. Insecuritatea umană în contextul securității naționale: oportunități de evaluare. În: Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare. Ghid metodologic. Coord. N. Albu, V. Varzari, S. Sprincean. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019, p. 110.
  9. Ursul A.D., Ursul T.A., Țirdea T.N. Главное управление переходом к устойчивому развитию: социально-политический ракурс. În: Moldoscopy (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială. Chișinău: USM, nr. 1 (LVI), 2012, p. 189.
  10. Sprincean S. Noi riscuri și amenințări la adresa siguranței persoanei în epoca intensificării biopericolelor globale. În: Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective. Conferința științifică națională cu participare internațională. Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020. Bălți: Tipogr. „Indigou Color”, 2020, p. 374.
  11. Sprincean S. Securitatea umană și bioetica. Monografie. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
  12. Урсул А. Д. Природа безопасности. În: Безопасность Евразии, 2008, № 1. p. 18.
  13. Sprincean S. Perspective de asigurare a siguranței persoanei în contextul realizării securității umane. În: Studii Naționale de Securitate. Revistă științifico-practică. Institutului Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”, 2020, Nr. 1(1), p. 191.
  14. Buzan B. Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece. Chișinău: Cartier, 2000. 92 p.
  15. Sprincean S. Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Red. șt. Valeriu Cușnir. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019, p. 481.